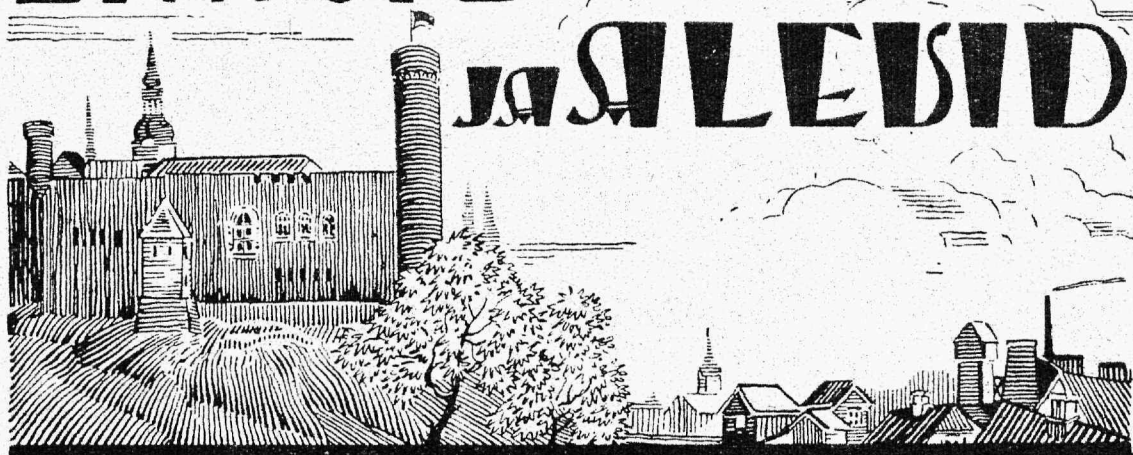

LINNAD JA ALEVID

»EESTI LINNADE LIIDU HÄALEKANDJAK«

Väljaandja: Eesti Linnadeliit, Tallinnas. Vastutav toimetaja: V. Smetanin
Toimetus ja talitus: Eesti Linnadeliit, Tallinn, Pikk 6.

Ilmub 10 korda aastas.

IX aastakäik.

Numbri hind 25 senti.

Nr. 3

26. juunil

1936

SISU.

Kümme aastat Perekonnaseisuseadust —
R. Vallisto.

Ülevaade seniste perekonnaseisuametnikku-
de-päevade töö tulemusist — **V. Avasalu.**

Perekonnaseisuseaduse muutmisest —
O. Angelus.

Kirjandus.

Kroonika.

LINNAD JA ALEVID

EESTI LINNADELIIDU HÄÄLEKANDJA

Väljaandja: Eesti Linnadeliit, Tallinnas --- Vastutav toimetaja: V. Smetanin

№ 3

IX AASTAKÄIK

Toimetus ja talitus: Eesti Linnadeliit, Tallinn,
Pikk 6, telefon 431-58.

Ilmub 10 korda aastas.

Numbri hind 25 s.

26. juunil

1936

Kümme aastat Perekonnaseisuseadust.

R. Vallisto.

Tallinna linna perekonnaseisumetrik.

1. juulil 1936 täitub kümme aastat päevast, mil hakkas kehtima Perekonnaseisuseadus. See ajajärk pole küll pikk, kuid ta on olnud siiski täis tõhusat tööd ja tegevust seadusega püstitatud sihtide taotlemisel. Seda seadust kavatseti panna kehtima juba koos Abieluseadusega, milline võeti Riigikogu poolt vastu 27. oktoobril 1922, kuid mitmesuguseil põhjusil lükati selle seaduse vastuvõtmine edasi. Perekonnaseisuseaduse kehtimapanekuks oli juba varem, vabariigi algul, loodud Põhiseadusega kindel alus, nimelt sisaldas meie Põhiseadus normi, milles käsitletakse südametunnistuse ja usu vabadust. Samuti oli välismail juba varem pandud kehtima perekonnaseisumuudete registreerimine kodanlikus korras, arvestades seda, et kodanikkude perekonnaseisumuudete registreerimine on puhtjuuridiline toiming, mis kuulub kodanliku võimu ülesandesse. Vaatamata kõigile neile tõsioludele ja kõnesoleva seaduse vajalikkusele, hakkas see meil kehtima alles 1. juulil 1926. Kuigi Perekonnaseisuseaduse tulevikku suhtuti mitmel pool väga pessimistlikult ja tema elluviimisest ei loodetud midagi head, leidus siiski meil küllaldaselt isikuid, kes jaatasid selle seaduse tarvilikkust. Eriti tuleks kriipsutada alla tolleaegse riigikoguliikme, praeguse Riigivanema K. P ä t s i tulusaid näpunäiteid, kes Riigikogu kõnetoolilt vaidluste puhul kirikuraamatute riigile kuuluvuse kohta väljendas oma tõhusat poolehoidu sellele küsimusele.

Siinjuures ei saa ka jätta mainimata meie avalikku häält — ajakirjandust, kes juba algusest peale, samuti kui nüüdki, on toetanud Perekonnaseisuseadusega püstitatud põhimõtteid ja on neid selgitanud mitmekülgsest. 1926. ja 1927. a. ilmunud ajalehed pakuvad meile tõetruu pildi raskusist Perekonnaseisuseaduse rakendamisest tegelekku ellu, kusjuures isegi tol ajal mainiti, et need on suuremad, kui ühelgi teisel seadusel. Nagu teada, pidime elama üle aega, kus meie seaduseandlikus töös esines väga sageli seaduste muutmisi. Selline nähe muutus krooniliseks. Ometi võib nentida, et Perekonnaseisuseadus kuulub nende üksikute seaduste hulka, mis on püsinud muutmata, täites oma ilmumiseega seda kohta, mis oli seni lahtine. Nüüd, kümme aasta möödudes, on olund muutunud juba normaalseks, raskusist on jõutud ajajärku, kus selgesti ilmneb perekonnaseisumetnikkude otsene huvi oma töö ja tegevuse vastu.

Enne Perekonnaseisuseaduse kehtimata hakkamist tegelesid kodanikkude perekonnaseisumuudete fikseerimise alal peamiselt vaimulikud. Ainult neljas omavalitsuses, nimelt Tallinnas, Tartus, Narvas ja Valgas, toimetati perekonnaseisumuudete kodanlikku registreerimist, mis tugenese Kerenski-aegsele norme, millised piirdusid vastavate perekonnaseisumuudete sissekandmise-ga kodanlikesse registreisse, kõnelemata igasugusest sidevahekorras asutistega, kus kodaniku endised perekonnaseisumuud

olid leidnud fikseerimist. Seega ei suudetud tihti teha kindlaks isiku perekonnaseisumuuteid ja tingituna sellest, esines mitmesuguseid sekeldusi ja arusaamatusi. Perekonnaseisumuudete registreerimisel ei nõutud asjaosaliselt algtõendavaid meetrilisi andmeid, lepiti vaid isikutunnistise ja isikute endi poolt avaldatud andmetega. Seepärast osutuvad ka mitmed tol ajal koostatud registreerimisaktid andmeilt ebatäpseiks.

Perekonnaseisuseaduse kehtimahakkamisega muutus olund, kuna selle seaduse alusel sisseseatud perekonnaregister evib peale muu veel kontrolliva ja ühtlustava ülesande aktide registreerimisel.

Meie Perekonnaseisuseadus näeb erandlikult ette kahte liiki perekonnaseisumetnikke: omavalitsuste perekonnaseisumetnikke ja perekonnaseisumetnikke-vaimulikke. Välismail aga ei registreeri vaimulikud perekonnaseisumuuteid kodanlikus korras. Tuntakse vaid kiriklikku talitust või on kodanlik registreerimine üldiselt sünduslik.

Perekonnaseisumetrite-võrgu väljakujunemisega on tehtud kodanikele perekonnaseisumuudete registreerimine väga hõlpsaks ja toodud nad kodanikele lähemale. Sellega on ka osalt seletatav kodanikkonna heatahtlik suhtumine Perekonnaseisuseadusse. Perekonnaseisumetrite-võrk on püsinud algaastast peale võrdlemisi stabiilsena (vt. tabel 1).

Kuigi Perekonnaseisuseaduses loeteldud norme võidi tegelikult kasustada ainult osa-

Tabel 1.

	1. juulil 1926	1. juunil 1936
Omavalitsuste . .	412	404
Ev.-luteriusu kog.	120	150
Ap.-õigeusu kog. .	121	131
Baptistiusu kog. .	1	—
Juudiusu kog. . .	1	1
Välisesinduste . .	12	13
Kokku	667	699

liselt, siiski kujunes aasta-aastalt tegevusväli üha suuremaks. Tegevuse järjekindel tõus oli tingitud kasvavate eluliste ülesannete ja korralduste kehtimapanekust. Alljärgnevad statistilised tabelid (2 ja 3) näitavad meie tegevuse ulatust perekonnaseisumuudete registreerimise alal.

Toodud statistilised andmed näitavad, et 275 658 akti ehk 63% üldarvust on koostatud omavalitsuste perekonnaseisumetnikkude poolt. Perekonnaseisumetnikkude-vaimulikkude juures on registreeritud 161 244 akti ehk 37% üldarvust ning välismail meie esindusis 43 akti. Perekonnaregistri alalt puuduvad kahjuks üleriiklikud kokkuvõtted, seetõttu ei saa esitada kümne aasta jooksul korraldatud perekonnakirjade arvu, kuid umbkaudse arvestuse põhjal võib arvata, et avatud erilehekülgede arv ulatub 700 000-ni. See arv on küllaldane selleks, et tõestada Perekonnaseisuseaduse elujõulisust ja peatset lähenemist oma ühele lõppeesmärgile — kõigile kodanikele avatud perekonnakirjule.

Tabel 2.

Aastad	Oma- valitsuste	Ev.-lut kog.	Ap.-õig. kog.	Baptistiusu kog.	Juudiusu kog.	Välisesind.	Kokku
1926/27	17 358	4 681	1 188	28	—	3	23 258
1927/28	25 095	16 124	3 372	72	—	11	44 674
1928/29	27 507	14 340	2 860	58	—	—	44 765
1929/30	28 659	15 662	3 028	7	41	—	47 397
1930/31	27 944	15 164	2 724	—	42	3	45 877
1931/32	29 497	15 772	2 723	—	58	3	48 053
1932/33	32 056	13 028	2 707	—	45	5	47 841
1933/34	29 653	13 195	2 487	—	50	2	45 387
1934/35	28 339	13 201	2 333	—	32	9	44 004
1935/36	29 550	13 592	2 503	—	37	7	45 689
Kokku	275 658	134 849	25 925	165	305	43	435 945

Tabel 3.

Aastad	Sünni-akte	Abielu-akte	Surma-akte	Kokku
1926/27	10 774	3 968	8 516	23 258
1927/28	18 362	8 187	18 125	44 674
1928/29	18 890	8 443	17 432	44 765
1929/30	19 131	8 669	19 597	47 397
1930/31	19 862	8 876	17 139	45 877
1931/32	20 353	8 586	19 114	48 053
1932/33	22 524	7 934	17 383	47 841
1933/34	19 836	8 580	16 971	45 387
1934/35	18 633	8 972	16 399	44 004
1935/36	19 040	9 282	17 367	45 689
Kokku	187 405	81 497	168 043	436 945

Arvestades asjaolu, et perekonnaseisumuudete registreerimise töö osutus esialgu kõigile perekonnaseisuatmetnikele uueks alaks, kuna puudusid igasugused juhised, kõnelemata analoogiast, oli loomulik, et esinesid puudused aktide koostamise alal. Kuid Siseministeriumi 15-aastase tegevuse aruandes mainitakse, et perekonnaseisumuudete registreerimine toimub täpselt ja seaduse

nõude kohaselt. Töö korralikkust on saavutatud Siseministeriumi, Eesti LinnadeLiidu ja kõigi perekonnaseisuatmetnikkude ühisel püüdel ja koostööl.

Perekonnaseisuseadus on seega jõudnud ajajärku, kus ei kõnelda enam katsetamisest, kõhklemisest, vaid kümneaastase hoogsa ja tagajärjerikka tegevuse tagajärjel on saavutatud kindel suund ja alus. Seda tegevust on tunnustatud, perekonnaseisuatmetnikkude peale on pandud järjest uusi suuri, vastutusrikkaid ja laiaulatuslikke ülesandeid. Kümne aasta jooksul on kujunenud välja perekonnaseisuatmetnikkude laiaulatuslik organisatsioon, kes on omavahel pidevas ja sõbralikus vahekorras. Perekonnaseisuatmetnikud on püüdnud pakkuda oma parima kodanikonna teenindamisel ja on leidnud sellelt ka tunnustuse. Tehtud töö ja sellega saadud teadmused on kindlaks tagatiseks eelolevate aastate edukaks tegevuseks me riigi ja rahva hüveks.

Ülevaade seniste perekonnaseisuatmetnikkude-päevade töö tulemusist.

V. Avasalu.

Tallinna linna perekonnaseisuatmetnik.

Kui peeti esimest linnade ja alevite perekonnaseisuatmetnikkude päeva, oli kõigil perekonnaseisuatmetnikel juba selge, vaatamata lühikesele ajale, mil Perekonnaseisuseadus oli rakendatud tegelikku ellu, et seadus on elulähedane ja vastab tegeliku elu nõudeile ja et see varem või hiljem viib meid välja sellest segasest olundist, millesse aegade jooksul mitmesuguste sündmuste mõjutusel oli sattunud me kodanikkude perekonnaseisumuudete fikseerimine. Rääkimata kõigest muust, oli meil hulk noori kodanikke, kelle sünd oli üldse märkimata ametlikus korras ja palju neid kodanikke, kes olid küll faktiliselt abielus, kuid juriidilisi sidemeid ei saanud sõlmida, kuna neil puudusid selleks ainelised võimalused. Oma ilmavaadete tõttu ei soovinud nad kasus-

tada kogudusi ja nn. kodanlik registreerimine oli ju ka tasuline. Usaldusväärsete perekonnaseisu tõestavate dokumentide saamine oli muutunud täiesti võimatuks, kuna kodanlikest registreerimisist ju kogudusile ei teatatud ja samuti koguduste vastastikune informeerimine oli kohati muutunud lünklikuks. Kodanlikud registreerimisasutised aga mingeid perekonnaregistreid ei pidanud. Lühidalt, eeltoodu oligi see, mis põhjustas Perekonnaseisuseaduse ellukutumise vajaduse ja selle seaduse eluõiguse.

Kui kümme aastat tagasi mitmed ringkonnad suure umbusuga ja kohati vast isegi vaenulikkusega võtsid vastu uue seaduse, siis nüüd, kümme aastat hiljem, ei leidu vist ühtegi, kes sõnandaks tulla tõendama, et seadus on eluvõõras või otstarbetu. Perekon-

naseisuseaduse eluõigus on tõestatud, see seisab väljaspool kahtlust.

Iga algus on raske. Ja seda võib öelda ka Perekonnaseisuseaduse elluviimise puhul.

Üle riigi hakkasid seda seadust käsitlema hulk perekonnaseisuametnikke, kellele see uus ala oli alul täiesti tundmata. See asjaolu sundis otsima teid, kuidas jõuda olundini, et seadus leiaks üle riigi täiesti ühtlast tõlgendamist ja käsitlemist. Ainukese otstarbekohaseima võimalusena leiti olevat perekonnaseisuametnikkude ühised nõupidamised ja seetõttu peetigi juba 10. oktoobril 1926 Tallinnas esimest linnade ja alevite perekonnaseisuametnikkude päeva. Nüüd, mil juba kümme ühist nõupidamist seljataga ja üheteistkümnes lävel, tohime vist otsida vastust mitmele küsimusele. Esiteks, mis me oma seniseil nõupidamisil oleme arutanud, teiseks, milliseid tulemusi need nõupidamised on andnud ja kas on vajadust tulla ka tulevikus kokku.

Kui võrrelda esimest ja järgnevaid või koguni kümnendat nõupidamist, siis selgub kohe, et nõupidamisist osavõtnute ametialaste teadmiste tase on tunduvalt tõusnud. Mõned esimesel koosolekul esitatud küsimused tunduvad nüüd koguni naiivsetena, kuid seda ei tule imetella, sest asuti ju täiesti tundmatule alale. Teatud asjalikkus ja arusaamine ei puudunud aga ka juba esimesel nõupidamiselgi, millest annab selge pildi nõupidamisel vastuvõetud sooviavaldused. Nii oldi jõutud juba arusaamisele, et perekonnaregistri üldine sisseseadmine hõlbustaks suuresti registreerimise asja ja kõrvaldaks dokumentide soetamise alalise raskuse ja otustati pöörduda Eesti Linnadeliidu kaudu Siseministeeriumi poole palvega, et perekonnaregistrid seataks rutuliselt sisse kõigi kodanikkude kohta riigi kassa kulul selleks eriti palgatavate tööjõududega. Nagu näha, oli perekonnakirjade üldise sisseseadmise vajadus akuutne küsimus juba esimesel nõupidamisel ja seda küsimust on käsitletud peaaegu kõigil järgnevail. Tuleb arvata, et selle küsimuse eriline tähtsus ja asjaolu, et seda alati on kriipsutatud alla, ongi teataval

määral mõjunud kaasa selleks, et lähemas tulevikus jõuame välja olundini, kus igal kodanikul perekonnakirjad on korras.

Seda aega ootab kahtlemata pikisilmi iga perekonnaseisuametnik.

Järgnevaks tähtsaks küsimuseks perekonnaseisuametnikel on olnud nimede ja perekonnanimede õigekirjutuse küsimus, mida enam-vähem arutatud kõigil nõupidamisil. See on tõesti raskemaid probleeme ja seepärast pole ka ime, et see on nii kaua püsinud päevakorral. Nüüd on see küsimus küll ametlikult lahendatud, kuid võib arvata, et tulevikus sel alal veelgi on võimalikud reformid, eriti äga vana õigekeelsuse vormide praegusele õigekeelsusele kohandamise alal. Nii tähtsa küsimuse kui nimede ja perekonnanimede õigekirjutuse küsimuse kauemat aega päevakorral püsimine pole sugugi liigne ja otstarbetu, kuna asi nõudis ja nõuab pikemat sõelumist, kaalumist ja läbimõtlemist, et jõuda kord õnnelikult ja otstarbekohaselt lahendatuna lõppstaadiumini. Selle eel pidi loomulikult käima ka rahvusliku iseteadvuse ja mõtlemisviisi süvenemine ja uuema aja õigekeelsuse arenemise jälgimine. Meie keskasutis — Siseministeerium — on teinud sel alal suure töö, mida perekonnaseisuametnikkond nüüd heameelega märgib. Mujal kultuurilmas on käsitletud neid küsimusi juba kaugelt üle poole sajandi ja seepärast ei tarvitse meil sugugi nii väga nuriseda ja hädaldada, et veel nüüd seda küsimust käsitellakse ja lahendatakse. Liigne ruttamine probleemide lahendamisel on alati hädaohtlik ja võib kasu asemel tuua kahju.

Järgnev nõupidamine 1927. a., mis peeti samuti Tallinnas, oli juba sisult tusedam esimesest. Sel kanti ette referaadid sellest, miks vajame hästikorraldatud perekonnaregistrit kõigi kodanikkude üle ja Perekonnaseisuseaduse ühtlase käsitlemise juhtmõtteist. Sel nõupidamisel leidis perekonnakirjade korraldamise ja pidamise vajadus esmakordselt pikemat käsitlemist, vaadatuna nii riigi, omavalitsuse, kodaniku kui ka perekonnaseisuametniku

ülesannete täitmise seisukohast. Kokkuvõttes jõuti siis otsusele, et perekonnakirjade sisseseadmine on edasilükkamatult tarvilik. Samuti arutati põhjalikumalt juba selle töö tehnilise külje korraldamist. Lõpuks võeti vastu resolutsioon, millega tunnustati üksmeelselt perekonnaregistrite täielikku sisseseadmise vajadust ja tervitati Siseministeeriumi korraldust asuda osaliselt selle töö teostamisele. Nagu teatada, kujuneski asi nii, et perekonnakirjade sisseseadmist alustati osaliselt, järk-järgult ja nüüd oleme jõudnud selleni, et lõpptähtpäevaks on määratud 1. jaanuar 1938. Kui on juba jõutud selleni, siis muutub Perekonnaseisuseaduse ja selle juurde antud juhtnõõride täitmine äärmiselt lihtsaks ja kergeks, niihästi kodanikele kui ka perekonnaseisumetnikele. Juba nüüdki, eriti sündide registreerimise alal, võib märgata seda soodustust, mis on toonud endaga kaasa perekonnaregister. Kui vaadelda esimesi sünniakte ja võrrelda neid viimasel ajal koostatud sünniaktidega, siis võib küll häbenevama märkida, et sama haruldus, kui praegu on vigane akt, oli 1926. ja osalt isegi 1927. a., õige akt. Pole mingi saladus, et alul oli võimata vältida vigu ja neid esines rohkesti niihästi sünniajas, kui ka perekonnanime kirjutusviisis. Need vead olid aga nuhtluseks ja alatisiks segaduste ja tülituste tekitajaks nii kodanikele kui ka ametiasutisile. Senine võitlus nende vastu on andnud häid tulemusi ja kui on juba korras kõigi kodanikkude perekonnaregistrid, siis ehk küll ei vabaneta täielikult eksimusest, siiski miinimumini viiakse nende arv kindlasti. Ja see on meie sihiks. Selle sihi poole oleme visalt püüdnud ja sellele sihile oleme jõudnud ka tublisti lähemale, kusjuures ei saa jätta märkimata, et just me ühised nõupidamised ja neil nõupidamisel vastuvõetud soovivaldused, millele keskasutises alati võimalust mööda on reageeritud, on tasandanud teed meie püüete täitumisele. Seda siin avaldatud mõtet kinnitab omalt poolt ka asjaolu, et ühel nõupidamisel Siseministeeriumi tollaegne perekonnaseisus-

jade juhataja T. T e d e r väljendas, et perekonnaseisumetnikkond võtab oma ülesannet tõsiselt ja see annab talle kui selle ala juhatajale edasiseks perekonnaseisusajade korraldamiseks asjalikke juhtnõõre.

Üheks raskemaks küsimuseks, nii-öelda probleemiks omaette, oli algul küsimus, kuidas jõuda kiiremini olundini, et Perekonnaseisuseadus ja selle seaduse juhtnõõrid leiaks täiesti ühtlast tõlgendamist ja käsitlemist. Siseministeerium andis küll aeg-ajalt täiendavaid eeskirju ja korraldusi, kuid lugematu hulk tekkivaid küsimusi võisid siiski leida ja leidsidki paljudel kordadel mitmesugust mõistmist. See asjaolu aga ähvardas kahjustada seaduse eeldatud hüvesid ja võis tekitada raskusi perekonnaseisumetnikkonnas ja nurisemist kodanikkonnas. Eriti kui arvestada veel seda, et nurisemine oli sel ajal teataval määral nagu moeasjaks ja igat uut asja koheldakse ju ikka teatava umbusuga. Võimalikkude arusaamatuste vältimiseks ja kodanikes seaduse vastu lugupidamise süvendamiseks, asus linnade ja alevite perekonnaseisumetnikkond suure südiduse ja püüdlikkusega võitlema selle eest, et jõutaks selleni, mil ühe ja sama küsimuse suhtes pole kahte erisugust arvamust või seisukohta. Sellega püüti vältida võimalusi öelda, et ametnik on asjatundmatu või toimib omavoliliselt ja meeolude järgi. Perekonnaseisumetniku ametalased ülesanded on ju täiesti erilised ja seepärast nende ülesannete täitjaid tuli püüda juba alguses viia tasele, mis aitaks kodanikkonnas süvendada lugupidamist perekonnaseisumetnikkude vastu. Tingituna sellest, arutati juba 1927. a. linnade ja alevite perekonnaseisumetnikkude nõupidamisel Perekonnaseisuseaduse ühtlase käsitlemise juhtmõtteid. Sellel nõupidamisel järgnevail läbirääkimisel arutati mitmeid küsimusi, mis soodustaksid Perekonnaseisuseaduse ühtlase käsitlemise jõudsat edenemist. Nüüd tagantjärele võime rahuldustundega nentida, et need püüded polnud asjatud ja algatatud töö on andnud tunnustusväärseid tulemusi. Uusi küsimusi võib ju tekkida ja tekibki, kuid vähemalt

üks on meil selge, et oleme leidnud nende küsimuste lahendamise õigema tee ja võimaluse. Vaadeldud kahe esimese linnade ja alevite perekonnaseisuametnikkude päeva töö tulemusi, selgub juba, et need päevad on algusest peale olnud tõsised tööpäevad. Peale ettekantud referaatide ärakuulamise lahendati ka üle viiekümne tehnilise küsimuse ja sel teel pakuti üksteisele tööala tundmaõppimise suhtes tunduvat abi. Samuti on Siseministeeriumi esindaja olnud heaks nõustajaks paljude küsimuste lahendamisel.

Kui vaadelda 1928. a. perekonnaseisuametnikkude-päeva protokoll, siis selgub, et perekonnaseisuametnikkude esimeste soovide täitumine on arenenud võrdlemisi visalt. Sel koosolekul on isegi võetud vastu resolutsioon, mis kriipsutab alla seda fakti ja milles avaldatakse lootust, et edaspidised soovid leiaksid suuremat täheldust. See soov on ka täitunud, kuna hilisemaid ettepanekuid on arvestatud ulatuslikumalt ja kiiremalt. Osa ettepanekuid on aga alati rahuldatud ja võetud arvesse ja seepärast pole põhjust mõelda ja öelda, et on tehtud tühja tööd.

Üheks valusamaks küsimuseks oli dokumentide maksustamise küsimus. Eriti raske seisundisse asetas see kehvemaid kodanikke, kel tuli registreerida mõnda perekonnaseisumuudet, mis tõi endaga kaasa ka perekonnakirjade sundusliku korraldamise vajaduse. Et personaalraamatu väljavõte maksus 1 kr., siis 3-4-liikmelise perekonna perekonnakirjade korraldamine maksus umbes 5 kr. Mõistagi, et nii suure summa tasumine käis kehvemale kodanikule juba üle jõu ja tekitas põhjendatud ja mõistetatvat nurisemist. Kui 1927. a. perekonnaseisuametnikkude-päeval dokumentide maksustamise küsimust oli igakülgselt kaalutud ja seejuures arvestatud ka teadumusi, siis võeti vastu resolutsioon, millega perekonnaseisuametnikkude-päev konstateeris, et Vabariigi Valitsuse määrusega kehtimapanud maksunormid, millega personaal-

raamatu väljavõtte hind tõsteti neljakordseks, võrreldes endisega, tekitab kodanikkude seas põhjendatud rahulolematust, takistades töö korralikku arenemist ja avaldas soovi, et kehtiv määrus muudetaks ja dokumentide saamine tehtaks kättesaadavaks kõigile kodanikele. See soov leidis hiljem täitmist.

Kuna kolmel esimesel nõupidamisel arutati ainult küsimusi, milles käsitleti Perekonnaseisuseadust ja selle juhtnõõride rakendamist siseriigis, siis neljandal nõupidamisel hakati neid probleeme juba arutama rahvusvahelises ulatuses. Nimelt tuli perekonnaseisuametnikel toimetada välismaalaste perekonnaseisumuudete registreerimist siin ja nõustada meie kodanikke, kel tuli oma perekonnaseisumuuteid registreerida välismaal. Muidugi võidi tõhusamat ja eksemplarimat informatsiooni anda ainult siis, kui endale need küsimused olid kõigekülgselt selgitatud. Esmakordselt kanti ette referaadid välismaade perekonnaseisuseadusist ja nende erinevusist meie Perekonnaseisuseadusest ja välismaalaste abiellumisest Eestis ja Eesti riikkondlaste abiellumisest välismaal. Eriti viimasele ettekandele järgnesid pikemad läbirääkimused ja nende tulemuseks oli, et nüüd võidakse anda välismaal abieluvaile Eesti riikkondlastele abiellumisvõime teatisi, mis leiavad välismaal kõikjal tunnustamist ja millela abielusõlmimisi ei toimetata. Sel nõupidamisel võeti veel vastu soovivaldus, et Eesti riikkondlaste perekonnaseisumuuteist, mis registreeritakse mõne välisriigi sellekohases asutises, teatatakse nende riikkondlaste perekonnakirju pidavale perekonnaseisuametile. Kuna paljud välisriigid pole huvitatud oma riikkondlaste perekonnaseisumuuteist, on sellekohaseid kokkuleppeid sõlmitud seni vaid Rootsi, Türgi ja Poolaga. Suurt mõju aga perekonnaregistreis leiduvate andmete usaldusväärsusele see vastastikkuse informatsiooni lünklikkus ei avalda, kuna surmajuhtumest teatavad peaaegu kõik riigid ja muistki perekonnaseisumuuteist jääb teadmatuks ainult õige väike protsent.

Järgnevad nõupidamised on eranditult kõik tunduvalt laiendanud perekonnaseisuametnikkude silmaringi, kuna neil nõupidamisel on leidnud käsitlemist väga mitmet liiki küsimusi, mis kuidagi seoses perekonnaseisuametniku ülesannete täitmisega. Märgi-tagu siin referaate genealoogiliste ja sotsiaalbioloogiliste uurimuste tähtsusest ja perekonnaseisuametite arhiivist nende uurimuste allikatena, isiku- ja kohanimede kirjutusviisist, perekonnaseisuametnikust meil ja mujal, rahva tütterviselisist ja suguvõsateaduselisist probleemest perekonnaseisuametniku töös, nimeõigusest, nimede eestistamisest. Tänu sellele, võib öelda liialdamata, et linnade ja alevite perekonnaseisuametnikkude ametlaste teadumuste tase on tarvilikul kõrgusel ja olnud ja järgnevad nõupidamised peavad neid teadumusi värskendama ja täiendama. Üldse on seniseil nõupidamisel kantud ette 7 referendi poolt 26 referaati, mis puudutavad otseselt perekonnaseisuametniku tööala, kuid peale selle on kuulatud ära rida referaate, mis kantud ette linna ja alevite sekretäride ja statistikute tööalalt.

Nüüd vaadeldagem, kui palju ja milliseid sooviavaldusi ja resolutsioone on perekonnaseisuametnikkude-päevil võetud vastu ja kui palju neist on rahuldatud, viidud ellu. On ju ka palju neid sooviavaldusi, mis küll ellu pole viidud, kuid mis on nüüd juba aegunud, kuid ei puudu ka neid, mille elluviimist ehk võiks veelgi oodata. Kõik küsimused ei lase ju end lahendada kiiresti, vaid nõuavad aega pikemaks mõtlemiseks ja põhjalikuks kaalumiseks. Möödunud kümne aasta jooksul on võetud vastu mitukümmend vähemat ja 29 tähtsat ja põhimõttelisemat resolutsiooni ja sooviavaldist. Neist 29 sooviavaldisest ja resolutsioonist on leidnud täielikku lahendamist 16 ehk 55,2%, osaliselt on lahendatud 5 ehk 17,2% ja lahendamata on jäänud 8 ehk 27,6%. Seega tehtud tööst on andnud tulemusi 72,4%, milline tulemus on täiesti rahuldav. Pealegi tuleb arvestada seda, et lahendamata jäänud küsimused võivad lähemas tu-

levikus leida lahendamist ja et korraldatud nõupidamisel on kohapeal Siseministeeriumi esindaja poolt ja vastastikkuse informatsiooni kaudu lahendatud üle 100 küsimuse, milliseist suurem osa on tehtud töö ühtlustamise sihiga.

Vaadeldes lahendamata, tagajärjeta jäänud sooviavaldisi ja resolutsioone sisuliselt, nähtub, et osa neist lahendatakse tulevikus veel kindlasti. Esiteks perekonnakirjust. Sellekohane resolutsioon kriipsutas alla vajadust seada kõigi kodanikkude perekonnakirjad korda riigi kulul, kuid kuigi see soov ei leidnud täitmist, siis vähemalt on jõutud selleni, et üle riigi teostatakse perekonnakirjade tähtajaline korraldamine. Üheks sooviks, mis seni täitmata, oli perekonnaseisuametniku käsiraamatu avaldamine. Nüüd peab aga tunnustama, et sellise käsiraamatu väljaandmise edasilükkamine tuleb kindlasti kasuks raamatule, kuna rajamise ajastul, mis kestnud õieti senini, on muutunud kaunis palju perekonnaseisuameti töös ja vastavais juhiseis, mistõttu käsiraamatu väärtus oleks tublisti langenud vananenud juhiste avaldamise ja uute juhiste ja korralduste puudumise tõttu. Kuuldavasti pole aga sellise raamatu väljaandmise mõttest loobutud, vaid selle koostamisega teotsetavat veel praegugi.

Väljaspool ametruumi võib teatavasti praeguse korra järgi abielu sõlmida ainult abielluja raske haiguse puhul. Perekonnaseisuametnikkude-päev avaldas aga soovi, et see võimalus peaks olema ka muil juhtumel, kui näiteks mõrsja viimast aega rase, abielluja raske kehalise vigastusega ja ka mõnel muul puhul, igatahes perekonnaseisuametniku äranägemise ja otsuse kohaselt. See soov on seni rahuldamata ja kuigi see pole ka väga akuutseid küsimusi, ometi võib loota, et praegune kord võetakse siiski kord revideerimisele ja muudetakse esitatud sooviavaldise kohaselt.

Perekonnaseisumuudete registreerimistoi- mingute, nagu sündide ja abielude registreerimiste, abiellumissooviavaldiste, nende tühistamise ja protokollide lõivutamiseks on

võetud vastu kaks resolutsiooni, mis on seni täitmata ja jäävad arvatavasti täitmata ka tulevikuski. Need sooviavaldised olid tehtud sihiga tõsta omavalitsuste tulusid, kuid on ka kaaluvaid motive nende sooviavaldiste täitmatajätmiseks ja neid viimaseid on peetud tähtsamaks.

Teatavasti tuleb praegukehtiva korra kohaselt abielulahutusest teha märkus ka abieluakti äärele. Tegelikult on aga praktika kujunenud selliseks, et seda nõuet täidetakse ainult siis, kui perekonnakirjad pole korras, teisel juhtumel aga mitte. Vastuvõetud sooviavalduse kohaselt sooviti korra, et abieluakti äärele aga tulevikus ühelgi juhtumil ei märgitaks lahutust, sest abielu-tunnististe väljaandmise puhul vastavat märkust tunnistisele ometi ei tehta. On arvata, et uue tsiviilseadustiku kehtimahakkamisel see nõue kaotatakse, kui vananenud ja tarbetu. Soov abiellujate käest nõuda arsti-tunnistist, mis õieti alguse sai eugeenika- ja genealoogiaseltsilt, leidis ka perekonnaseisuametikonnas heakskiitmist, on aga arvata, et see niipea teoks ei saa.

Veel on märkimisväärne perekonnaseisuametikukkude seisukoht, millega tunnustati tarvilikuks nn. „Perekonnaraamatu“ („Suguvõsaraamatu“) väljaandmine, milline raamat aitaks süvendada lugupidamist ja austust perekonna ja perekonnaajaloo vastu ja seega tagada ka rahvusliku iseteadvuse süvenemise ja rahvusliku mõtlemisviisi kestva püsivuse, mis on aga meie iseolemise kindlaid aluseid.

Kuigi käesolev kirjutis annab ülevaate seniste perekonnaseisuametikukkude-päevade töö tulemusist nii-öelda linnuvaatliselt, võib siiski väita, et selles on leitud vastuse küsimusele, miks on nõupidamisi korraldatud ja millised on olnud tulemused. Küsimusele, kas ka tulevikus on vaja tulla kokku, tuleb kindlasti vastata jaatavalt. Teot-

semine toob alati endaga kaasa probleeme, tihti väga keerukaid, ja viimaste lahendamiseks, nagu nägime ülal, on otstarbekohaseim pidada ühiseid nõupidamisi. Need nõupidamised aga ei tohiks olla ainult linnade ja alevite ulatuselt, vaid need peaks haarama kogu perekonnaseisuametikukonda. Saksamaal, kus moodne perekonnaseisuseadus tegelikult käsitleb juba ligikaudu kolmveerand sajandit, korraldatakse selliseid nõupidamisi järjekindlasti igal aastal ringkondade viisi.

Kui heita pilku sellele, kuidas linnad ja alevid oma esindajate kaudu on võtnud nõupidamisist osa, siis selgub, et need koosolekud on üldiselt leidnud elavat osavõttu. Kõigil nõupidamisil on olnud esindajad Tallinnas, Tartust, Pärnust ja Tapalt. Suurem osa linnade ja alevite esindajaist on puudunud 10 aasta jooksul kõigist 1—2 korda. Ainult mõned üksikud omavalitsused on ilmutanud leigust ja ükskõiksust perekonnaseisuametikukkude-päevade vastu ja on oma esindajad saatnud kohale väga harva. Nii on ainult ühest koosolekust võtnud osa Kallaste, 2 koosolekust Petseri, Paldiski, Keila, 3—4 koosolekust Mustvee, Mõisaküla, Jõgeva, Mustla. Täiesti puudunud on Kärkla. Viimaste teguviis on küll natuke arusaamatu, kuna ometi on teada, et vastastikkuste teadumuste vahetamise teel jõutakse asjatundliku töö korraldamiseni, mis vähema tööjõuga võimaldab saavutada suuremaid tulemusi. Ja kuna need nõupidamised on olnud iga aasta ise linnas, siis on see pakkunud ka tänuväärse võimaluse igapähele isiklikult tutvuda oma kolleegi töökorraldusega.

Julgen arvata, et selle lühikese ülevaatega on tõendatud seniste perekonnaseisuametikukkude-päevade töö rahuldavad tulemused, mis peaks andma põhjendatud õiguse tulla ka tulevikus kokku ühiseile nõupidamisile.

Perekonnaseisuseaduse muutmisest.

O. Angelus.

Siseministeeriumi Üldosakonna abidirektor.

Perekonnaseisuseadus (RT 191/192 — 1925) hakkas kehtima, nagu teada, 1. juulil 1926, arvatud välja 15 paragrahvi, mis pandi kehtima juba 21. detsembrist 1925, et võimaldada vajalikke ettevalmistustöid seaduse terves ulatuses kehtimapanekuks eel-tähendatud tähtjaks.

Seadus on püsinud muutmatul kujul kümme aastat, vaatamata sellele, et ta lahendab väga olulisi küsimusi kodanikkude elus ja löi meie ühiskondlikus elus sootuks uue korra. See asjaolu on tõenduseks, et seadus oli hästi läbi mõeldud ja tehniliselt töötatud välja eeskujulikult, sest paljude teiste samatähtsate seaduste suhtes ei saa nentida sama püsivust, sama konstantsust.

Kuid meie ajal on elutempo väga kiire ja näib, et ka Perekonnaseisuseadus praegusel kujul ei jää enam kauaks püsima, vaid vajab, tingitult igapäevasest elust, muutmist.

Need muutmised võivad olla kaht liiki: 1) elulised, kehtivat süsteemi suuremal või väiksemal määral muutvad uuendused ja 2) tehnilised, mis ei muuda süsteemi, vaid korraldavad ümber ühe või teise küsimuse, mida kehtiv seadus nii hõlpsasti ei lahenda, kui seda praegu lahendada peaks ja lahendada võiks.

Süsteemi muutmise küsimust on puudutatud mitmel korral, kusjuures seda muutmist pooldavad peamiselt kiriklikud ringid, soovides panna kehtima paralleelregistreerimist. Kuna see küsimus on väga laiaulatuslik ja suure põhimõttelise tähtsusega, pealegi veel puhtriigipoliitiline küsimus, ei tahaks praegu seda küsimust puudutada, mistõttu peatun vaid tehnilist laadi muutmiste juures, mis minu arvates tuleksid teostada võimalikult lähemal ajal.

Need tehnilist laadi muudatused tingiksid kehtiva Perekonnaseisuseaduse mõne paragrahvi muutmist, mõne paragrahvi välja-

jätmist ja mõne uue paragrahvi võtmist seadusse.

Muutmist vajaksid minu arvates kõigepealt Perekonnaseisuseaduse §§ 7, 8, 11, 13, 16, 18, 23, 24, 27, 29, 44, 55 ja 61 ja seda järgmisil kaalutlusil:

1. Kehtiva § 7 järgi (esimene lõik) on perekonnaseisuatmetnikuks aleveis ja valdades alevi- või vallasekretärid, linnades — linnasekretär või linnavalitsuse liige linnavalitsuse määramisel; suuremais linnades võib linnavalitsus perekonnaseisuatmetnikuks määrata eriametniku. Peale selle on perekonnaseisuatmetnikeks veel vaimulikud, millest allpool lähemalt.

Eeltoodud § 7 esimese lõigu redaktsioon asetab tihti omavalitsusi raskesse olundisse tingimuse tõttu: 1) et valdades ja aleveis on perekonnaseisuatmetnikuks *ex officio* alevi- või vallasekretär ja 2) et eriametniku perekonnaseisuasjade ajamiseks võib määrata vaid suuremais linnades.

Meil on, nagu teada, hulk valdu, kus elanikkude arv on hoopis suurem kui paljudes linnades. Nii ületab Petserimaa suurte valdade (mis meil on teadupärast üldse suurimad elanikkude arvult) Irboska, Senno, Vilo Petseri, elanikkude arv Haapsalu, Kuressaare, Otepää, Paide, Paldiski, Petseri, Põltsamaa, Tapa, Tõrva, Türi, Võru elanikkude arvu. Need — väiksemad — linnad on siiski asetatud paremasse seisundisse neist suuremaist valdadest; kuigi ka neil pole kehtiva seaduse põhjal õigust määrata eriametnikku perekonnaseisuasjade ajamiseks, võivad nad tarbekorral perekonnaseisuatmetniku ülesanded panna mõnele linnavalitsuse liikmele, valdades (ja aleveis) aga peab perekonnaseisuatmetnikuks olema eranditult valla- (või alevi-) sekretär. Eeltoodud vallad on elanikkude arvult küll eriti suured ja moodustavad ses mõttes erandi Eesti valdade seas, kuid asi pole sisult palju

parem, kui vaadelda valdu muis riigiosis. Mispärast peab näiteks Kloostri vald või samasuurune Väinjärve, Käina, Tori, Torgu, Avinurme, Püssi vald jne. olema halvemas seisundis kui neist elanikkude arvult väiksem Haapsalu, Kuressaare, Otepää, Paide, Paldiski, Petseri, Tapa, Tõrva, Türi? Selliseid näiteid võib muidugi veel tuua maailm.

On selge, et keegi pole tahtnud teha vahet valdade (alevite) ja linnade vahel, asetades ühte raskemasse olundisse kui teist. Põhjused, mispärast seaduseandja tol ajal tegi vahet, on peamiselt järgmised: valdades oli ja on tegelikult võimatu panna perekonnaseisuametniku kohuseid mõnele vallavalitsuse liikmele. Arvestades kehtivat palgasuurst, peab järeldama, et vallavanema kui ka tema abi amet on rohkem auamet kui mingi palgaline koht, mistõttu ei saa üheltki vallavalitsuse liikmelt nõuda, et ta viibiks igapäev vallamajas, nagu seda nõuab perekonnaseisuametniku töö, seda-enam, et vallavalitsuste liikmete elukoht asub harilikult eemal vallamajast. Perekonnaseisuametnik aga peab olema alati kättesaadaval, näiteks surmajuhtumite registreerimiseks. Samuti ei saa nõuda, et iga vallaomavalitsus valiks endale vallavalitsuse liikmeid, kelle hariduslik tasapind lubaks täita perekonnaseisuametniku kohuseid. Teiseltpoolt polnud vallasekretärid seaduse kehtimapaneku ajal tööga koormatud nii, kui praegu, sest neile pandud uute ülesannete hulk on vahepeal tunduvalt tõusnud.

Teisest küljest ka linnade suhtes pole olnud normaalne. Kehtiv seadus kõneleb sellest, et suuremais linnades võib linnavalitsus perekonnaseisuametnikuks määrata eriametniku. Millised on need suuremad linnad? Kahtlemata kuuluvad nende hulka Tallinn, Tartu, Narva ja Pärnu, kuid edasi: kas Võru oma 6000 elanikuga kuulub veel sinna või mitte? Olundist on saadud üle nii, et siseminister, kasustades temale kõnesoleva seaduse § 63 antud õigust, anda täiendavaid määrusi ja juhtnööre Perekonnaseisu-seaduse käsitlemiseks ja teostamiseks, on määrusega määranud kindlaks, millised lin-

nad kuuluvad seaduses nimetatud suuremate hulka. Siseministri juhtnööride Perekonnaseisuseaduse kohta § 2 järgi loetakse praegu suuremaiks linnadeks Tallinn, Tartu, Narva, Pärnu, Nõmme, Viljandi, Valga ja Rakvere; seejuures pole huvita märkida, kuidas ajajooksul on Perekonnaseisuseaduse mõttes meil arenenud suuremate linnade mõiste. Nimetatud juhtnöörid algkujul (RT 48 — 1926) loevad suuremate linnade hulka üksnes Tallinna ja Tartu; samal 1926. a. antud juhtnööride muudatus (RT 81 — 1926) lisandab neile linnadele veel Pärnu; 1930. a. antud juhtnööride muudatus (RT 4 — 1930) laiendab veelgi suuremate linnade mõistet, võttes juurde Narva, Valga, Rakvere ja Nõmme; 1932. a. juhtnööride muudatus (RT 40 — 1932) lisandab kõigile neile veel Viljandi. Minna kaugemale oli juba raske, kui taheti kuidagi pidada seadusest kinni, seejuures on aga tarvidus eriametniku järgi ka väiksemais, ülal loendamata linnades, sest igalpool pole võimalik siin ühel ja seal teisel põhjusel panna perekonnaseisuametniku ülesandeid mõnele linnavalitsuse liikmele. Linnasekretärid on aga ka väiksemais linnades tihti teiste ülesannetega nii koormatud, et nad ei suuda täita korralikult ka perekonnaseisuametniku ülesandeid, seda-enam et need ülesanded on viimaste aastate jooksul kasvanud eriti suureks perekonnanimede ja nimede eestistamise ülesannete juurdetulekuga ja isikutunnististe väljaandmise panemisega linnade perekonnaseisuametnikele.

Tegelikult on olundist mitmel pool saadud üle nii (nii valdades kui ka linnaes), et perekonnaseisuasju ajabki mõni eriametnik, kellel aga puudub õigus kirjutada aktidele alla, toimetada abielu sõlmimisi jne., ühesõnaga olund on selline, et tegelikult ajab asju üks ametnik, vastutust aga kannab teine.

Kehtiv seadus kõneleb eriametnikust, kelle suuremais linnades võib määrata perekonnaseisuametnikuks, tegelikult on ka mindud sellest mööda tegeliku elu nõudel. Ei saa kujutella, et näiteks Tallinnas suudaks

üks eriametnik tulla kuidagi toime perekonnaseisuametniku ülesannetega, mistõttu Tallinnas teotseb tegelikult ka mitu üheõiguslikku perekonnaseisuametnikku, õigemini terve perekonnaseisuamet, mis aga pole kooskõlas seaduse täpse väljendusega.

Arvestades kõike eeltoodut, tuleks § 7 esimese lõigu praegune redaktsioon muuta ja panna kehtima järgmisel kujul: „Linnades on perekonnaseisuametnikuks linnasekretär või linnavalitsuse liige linnavalitsuse määramisel. Alevs ja valdades on perekonnaseisuametnikuks alevi- või vallasekretär. Siseministri nõusolekul võivad omavalitsused määrata perekonnaseisuametnikuks eriametniku või tarbekorral mitu eriametnikku.“ Siseministri nõusolek oleks tarvilik selleks, et ühtlustada üle riigi kavatsetavat korda.

Samuti tuleks muuta § 7 teine lõik ja nimelt ses mõttes, et kirikute koguduste ja usuühingute vaimulikud registreerib Siseministeerium perekonnaseisuametnikuks ja vabastab perekonnaseisuametniku kohuste täitmisest vastava kiriku, usuühingu või usuühingute liidu valitsuse või juhatuse ettepanekul. Sellega siis kaoks kehtiv kord, et näiteks mõne kiriku või usuühingu vaimulik saab pidada perekonnaseisuametniku ametit vaid Vabariigi Valitsuse loal, kuna teise kiriku või usuühingu vaimulikud ei allu sellisele kitsendusele (nende kirikute ja usuühingute vaimulikud, kellel Perekonnaseisuseaduse § 7 kehtimahakkamise ajal oli õigus registreerida perekonnaseisumuuteid). Selline vahetegemine pole kooskõlas meie aja vaimuga ega Kirikute ja usuühingute seaduse (RT 107 — 1934) mõttega, pealegi pole tegelik elu tõendanud, et oleks vajadus kirjeldatud vahetegemise järgi.

On iseküsimus, kas ei peaks § 7 viimane lõik nägema ette perekonnaseisuametnikkude-vaimulikkude eemaldamise võimaluse perekonnaseisuametniku kohalt, kui nad sinna ei kõlba. Kehtivas redaktsioonis pole see küsimus nähtud ette, puudutakse — nagu minu arvates ka tulevikus tuleks teha — ainult vaimulikkude vabatahtlikult perekonna-

seisuametnikeks hakkamise ja sellest ametist vabatahtlikult lahkumise korda. See on tingitud sellest: 1) et omavalitsuste perekonnaseisuametnikkude eemaldamise kord sellest ametist pole nähtud ette kõnesolevas seaduses ja 2) et seda — ametist vallandamise — küsimust lahendavad üldseadused, vaimulikkude suhtes eeskätt Kirikute ja usuühingute seadus ja Distsiplinaarseadustik.

2. Järgmine tarvilik muudatus käib § 8 kohta. See muudatus on ainult puhtvormilist laadi ja tuleks teostada ainult siis, kui võetakse ette teisi kõnesoleva seaduse muutmisi. Nimelt tuleks kustutada kehtiva seaduse § 8 teine lõik, kuna see on vastuolus Kirikute ja usuühingute seadusega. Endine Usuühingute ja nende liitude seadus (RT 183/184 — 1925) nägi ette võimaluse välisriigi kodanikul pidada vaimuliku ametit, kuigi ainult Vabariigi Valitsuse loal. Selline välismaalast vaimulik võis edasi kõnesoleva § 8 teise lõigu põhjal pidada perekonnaseisuametniku-vaimuliku ametit, kui jällegi Vabariigi Valitsus seda lubas; ühesõnaga võis endise korra järgi välismaalane vaimulik olla perekonnaseisuametnikuks-vaimulikuks, kui Vabariigi Valitsus talle andis kaks luba. Kehtiv Kirikute ja usuühingute seadus üldse ei näe ette võimalust välismaalasel pidada vaimuliku ametit, ükski võim ei saa enam teha erandeid ühe või teise välisriigi kodaniku-vaimuliku suhtes, seetõttu pole aga enam ka võimalik, et välismaalane oleks perekonnaseisuametnikuks-vaimulikuks, siin ei aita enam Vabariigi Valitsuse luba, kuigi kehtiv § 8 redaktsioon seda näeb ette. Arusaamatuste vältimiseks tuleks eeltähendatud põhjusil kustutada Perekonnaseisuseaduse § 8 teine lõik.

3. Kehtiv Perekonnaseisuseadus (§ 11 jt.) näeb ette järgmiste raamatute pidamist perekonnaseisuametnike poolt: aktiraamat sündide registreerimiseks, aktiraamat abielude registreerimiseks, aktiraamat surmajuhumite registreerimiseks, protokolliraamat, perekonnaregister (peavad ainult omavalitsuste perekonnaseisuametnikud), aktideregister (peavad ainult perekonnaseisuametnikud-

vaimulikud). Neist raamatuist on osutunud ülearuseks perekonnaseisuametnikkude-vaimulikkude poolt peetav aktideregister, Viimasesse kantakse kõik samad andmed, mis esinevad omavalitsuste perekonnaseisuametnikkude poolt peetavais perekonnaregistreis, kusjuures aga vahe seisab selles, et perekonnakirjade korraldamine ja erilehekülje avamine perekonnaregistris on sunduslik kõigile kodanikele (Perekonnaseisuseaduse § 1) ja tuleb teostada 1. jaanuariks 1938 (Siseministrilt Perekonnaseisuseaduse kohta antud juhtnööride muudatuse § 60, RT102—1934), kuna aktideregistrisse kantakse andmed ainult vastavasse kogudusse kuuluva isiku kohta. Aktideregister tahab kuidagi asendada endisi nn. personaalraamatuid, kuid ei saavuta oma sihti, mida tõendab kõige paremini see tõsiasi, et perekonnaseisuametnikud-vaimulikud tegelikult seda raamatut ei peagi, arvatud muidugi välja vähesed erandid. Juba seaduse vastuvõtmisel praegukehtival kujul juhiti mitmelt poolt tähelepanu sellele, et aktideregister moodustab igasuguse praktilise tähtsusega, täitsa ülearuse raamatu. Kuna aga mõnelt poolt sellise personaalraamatu aseraamatu sisseseadmist nõuti, võetigi kõnesolev raamat nende raamatute sekka, mille pidamine on perekonnaseisuametnikele-vaimulikele sunduslik.

Nüüd 10-aastase praktika järgi oleme jõudnud niikaugele, et kustutada Perekonnaseadusest teiste ülearuste asjade seas ka aktideregister, kuna, nagu tähendatud, kirikud ise teda enam ei poolda. Sõltuvalt sellest, tuleks kehtivas seaduses jätta välja sõna „aktideregister“ seal, kus ta esineb (§ 11, 16, 17 ja 18).

4. Perekonnaseisuseaduse § 13 järgi aktiraamatute teised eksemplarid saadetakse hoiule Siseministeeriumi iga aasta lõpul seitsme järgmise päeva jooksul. Kõik need, kel on tulnud tegeleda Perekonnaseisuseaduse rakendamiseks ellu, teavad väga hästi, et see on n.-ö. „surnultsündinud“ paragrahv. Suured perekonnaseisuametid ei suuda parima tahtmise juures täita seda seaduse eeskirja, eriti kui arvestada asjaolu, et

aasta viimaseil päevil, s. o. jõulupühil, abiellub hulk rahvast. Kuid seda nõuet ei saa ka täita päris väiksed perekonnaseisuametid, kus on näiteks aasta viimasel päeval olnud perekonnaseisumuudete registreerimisi. Mõni päev vähemalt kipub enamikul perekonnaseisuametnikel minema antud tähtajast üle, suuremail perekonnaseisuameteil aga hoopis rohkem. Seetõttu vaadeldes, kuidas asju tegelikult aetakse ja neid ajada jõutakse, tuleb otsustada, et praegune seadusega antud tähtaeg on liiga lühikene ja et aktiraamatute teiste eksemplaride saatmise tähtaega Siseministeeriumile tuleb pikendada; praktiliselt näib, et ühekuine esitamise tähtaeg on sobiv ja lähedalt teostatav.

On perekonnaseisuameteid, kus aasta jooksul ei esine ühtki registreerimist. Sellest aga Siseministeerium muidugi ei tea, vaid ootab uue kalendriaasta alul kõigi perekonnaseisuametite poolt teisendite esitamist ja pärast seadusega antud tähtaja möödumist tuletab selle esitamise vajadust meelde. Muidugi on see asjatu töö. Et vältida selliseid arusaamatusi, tuleks perekonnaseisuametnikele, kel ei olnud registreerimisi, teatada sellest Siseministeeriumile algava aasta esimese kuu jooksul.

Seega võiks kujuneda Perekonnaseisuseaduse § 13 uues redaktsioonis järgnevaks:

„§ 13. Aktiraamatute teised eksemplarid saadetakse hoiule Siseministeeriumi iga möödunud aasta kohta järgneva aasta 1. veebruariks.

Kui möödunud aasta jooksul perekonnaseisuametnikul polnud sündide, abielude ja surmajuhtumite registreerimisi, teatab ta sellest Siseministeeriumile eelmises lõigus tähendatud tähtajaks.“

5. Sõltuvalt eeltähendatud aktideregistri äralangemisest, tuleb muuta seaduse § 16, mis minu arvates võiks kujuneda järgmiseks:

„§ 16. Perekonnaregistrit peetakse köidetud raamatuna.

Perekonnaregistrile peetakse tähestik kaardikusüsteemi järgi.“

Teine lõik on võetud seaduse § 17 (viimane lõik) ja seda seepärast, et § 17 võiks minu arusaamise järgi jääda üldse välja põhjusil, millest allpool lähemalt.

6. Perekonnaseisuseaduse § 18 muutmine on samuti tingitud esijoones aktideregistri kaotamisest. Kui aga seda paragrahvi muuta, siis võiks teostada veel teise ajakohase muudatuse. Kehtiv redaktsioon näeb ette, et aktiraamatute, protokolliraamatute, perekonnaregistri (ja aktiregistri), tähestikude ja Perekonnaseisuseaduse põhjal antavate tunnististe vormid määrab Vabariigi Valitsus siseministri ettepanekul. Ei tohi unustada, et seadus võeti vastu 1925. a., s. o. ajal, mil isegi Vabariigi Valitsusele ei tahtud anda kerge südamega määruseandmise õigust, kõnelemata valitsuse üksikuist liikmetest. Sellest siis tuligi, et iseendast nii väikese ulatusega küsimus, nagu seda on ülalnimetatud vormide kinnitamine, anti Vabariigi Valitsuse otsustada. Minu arvates on küll ja küll, kui neid vorme kinnitab siseminister, mispärast kõnesolev paragrahv tuleks muuta ka selles osas, jätta seda sisult muus osis endiseks.

7. Tähsaimad muudatused, mida tuleks teostada uue seadusega, on need, mis käivad vigaste aktide parandamise korra kohta. See aktide parandamise küsimus ongi valusamaid senises praktikas ja sel alal veidi teise korra loomine ongi andnud tõuke üldse võtta revideerimisele kehtiv Perekonnaseisuseadus tema muutmise ja täiendamise mõttes.

Esimene paragrahv, mida tuleks teise korra kehtimapanemisel muuta, on § 23. Kuid siin ei tule muudatus sisuline, vaid ainult süsteemi parandamiseks. Nimelt tuleks minu arvates praegune § 23 jätta alles kehtival kujul ja temale lisandada § 24 esimene lõik vastavalt ümberredigeeritud kujul, nii et uus § 23 sisaldaks eeskirju peamiselt vigaste ära kirjade ja nende vahetamise kohta uut, täpselt õigete ära kirjade vastu.

8. Oluline aga on kehtiva seaduse § 24 muutmine. Nagu tähendatud ülal, peaks selle paragrahvi esimene lõik minema teise

lõiguna § 23 juurde kui süsteemilt sinna kuuluv.

Nagu teada, toimub vigaste aktide parandamine praeguse § 24 põhjal kahel teel: kas täiendava akti koostamisega korras, mis on kehtiv akti tegemisel või aga — sisulise vea puhul — administratiivkohtukorras (asjad alluvad jaoskonnakohtunikele).

See vigaste aktide parandamise kord pole otstarbekohaseim, ta on pealegi mõnel korral peaaegu teostamatu. Täiendava akti koostamine on igal juhtumil raskepärane toiming: tuleb kutsuda perekonnaseisuametisse tunnistajaid jne., kes tihti pole enam kättesaadavad, eriti siis, kui täiendav akt koostatakse hulk aega pärast algakti koostamist, või kes ei ilmu perekonnaseisuametniku sellekohasel kutsel täiendavale aktile allakirjutamiseks — mõnikord tõesti mõjuvaid põhjusil, mõnikord aga peljates pikka teed, asjatut ajakulu jne. Neis maakohtades, nagu Saaremaal ja Petserimaal, kus asub liikuv rahvas, kes teenib ülalpidamist kuskil mujal, on aktide parandamise kord täiendava akti koostamise teel väga raske. Tõeliselt võimatuks võib see tee muutuda aga meie välisesindusis, kel, nagu teada, lasub samuti perekonnaseisuametnikkude ülesandeid. Kui välisesinduses on koostatud akt ja seda hiljem tuleb parandada täiendava aktiga, on tunnistajad jne. sageli ammugi sõitnud mööda maailma laiali, nende kätteleidmine ja kohalesaamine on äärmiselt raske.

Teine praeguse korra raskus seisab selles, et ta ei määra kindlaks, milline on see sisuline viga, mida võib parandada ainult kohtuteel. Seepärast satub jaoskonnakohtunikkude kätte rohkem asju kui vaja, kuna tihti ei juleta tunnustada mittesisuliseks veaks sellist, mis tõepoolest kuulub just nende mittesisuliste hulka. See asjaolu aga koormab niikuinii tööga koormatud jaoskonnakohtunikke veelgi.

Neil põhjusil tuleks kehtiv kord muuta selles mõttes, et parandamine teostatakse: 1) ääremärkusega vastava akti äärel Sise ministeeriumi sellekohasel nõusolekul (üldi-

ne kontroll kuskil keskkohas peab jääma, sest muidu võivad aktid jääda n.-ö. saatuse hooleks), 2) kohtuotsusega akti sisulise vea puhul, kusjuures seadus loendab neid sisulisi vigu, ja 3) Siseministeeriumi Perekonnaseisuarhiivi juhataja (või Üldosakonna direktori) korraldusel, kui üks ja sama perekonnaseisumuude on registreeritud kahekordselt.

Selle tagajärjel peaks kehtiv § 24 kujunema minu arvates järgmiseks:

„§ 24. Kui viga on juhtunud aktis endas, teatab perekonnaseisuatmetnik sellest: 1) mittesisulise vea puhul — Siseministeeriumile akti ääremärkusega parandamise korraldamiseks; 2) sisulise vea puhul linna, koguduse või usuühingu perekonnaseisuatmetniku koostatud aktis — Siseministeeriumile, valla või alevi perekonnaseisuatmetniku koostatud aktis — ajutisele maavalitsusele vea parandamiseks kohtuteel.

Sisuliseks veaks loetakse: sünniaktis — eksimus vastsündinu sünniajas, -kohas, nimes, soos; lapse registreerimine mitte tema seaduslikkude vanemate nimele; vanemate nimede või perekonnanimede tundmatuseni moonutamine; abieluaktis — eksimus abielu registreerimise ajas; abiellujate nimede või perekonnanimede tundmatuseni moonutamine; surmaaktis — eksimus surmaajas, -kohas; isiku surnuks registreerimine kellegi teise asemel; surnu nime või perekonnanime tundmatuseni moonutamine.

Samuti kuuluvad parandamisele kohtuteel puudulikud aktid, millesse küll pole sattunud sisulist viga, kuid mille parandamine ääremärkusega osutub võimatuks.

Juhtumil, kui üks ja sama perekonnaseisumuude on registreeritud kahekordselt, kuulub üks aktidest tühistamisele Siseministeeriumi Perekonnaseisuarhiivi juhataja korraldusel vastava ääremärkusega.“

On selge, et Siseministeerium võib lubada aktide parandamist ääremärkustega ainult juhtumil, kui talle esitatakse dokumentaalsed andmed selle kohta, et tehtud viga tuleb parandada ja nimelt nii, nagu neis dokumentides on tähendatud. Sama

selge on aga, et kõiki andmeid ei saa dokumentaalselt tõestada ja sellisel puhul kuulub vea parandamine (üaltoodud teine lõik) kohtu kompetentsi, kuigi pole tegemist sisulise veaga.

9. Perekonnaseisuseaduse § 27 tuleks veidi täiendada ühenduses § 24 muutmisega, nii et paragrahvi algus kujuneks järgmiseks: „§ 27. Seadusjõusse astunud kohtuotsuse ärakirja või Siseministeeriumi korralduse (§ 24) põhjal teeb...“ Samuti tuleks sama § 27 teine lõik täiendada ses mõttes, et Siseministeeriumile teatatakse kõigist akti äärele tehtud märkusist vastavate paranduste või märkuse tegemiseks aktiraamatute teisis. Siseministeeriumis hoiul olevais eksemplares. Praegune redaktsioon ei sisalda sellist nõuet, tegelikult aga on see nõudmine juba ammu pandud kehtima ja leidnud täitmise, mis ka loomulik, sest vastasel korral kaotaksid aktide teised eksemplarid oma mõtte, nad ei ühtuks enam algaktidega.

10. §§ 29, 44 ja 55 muutmise pole oluline, kuid soovitatav, kui seadust juba muudetakse; nimelt on vaja kooskõlastada seaduse paragrahvid juhtnööride vastavate paragrahvidega andmete märkimise osas sünni, abielu või surmajuhutumi registreerimisel. Omal ajal pandi kehtima juhtnöörid, milleseisse võeti andmeid, mis on olulised, kuid olid seadusest jäänud miskipärast välja, nagu välismaalaste suhtes riikkondsuse märkimine, vastava akti koostamise aeg. Tegelikku olundit tuleb sanktsioneerida seadusega tagantjärele. Redaktsioonilised muudatused neis paragrahvides seisavad peamiselt selles, et on muudetud andmete järjekorda ja nimelt nii, nagu toimub andmete märkimine aktides tegelikult.

11. Muutmisele tuleks võtta veel § 61 ja nimelt ses mõttes, et perekonnanimede ja nimede muudatused registreeritakse perekonnaregistreis ja aktiraamatuis sellekohaste dokumentide põhjal; praegu kehtiv redaktsioon kõneleb vaid registreerimisest vastavate omavalitsuste perekonnakirjus. Millised need seaduslikus korras toimunud perekonnanimede ja nimede muudatused on (sea-

dustamise, adopteerimise, abiellumise, abielu lahutamise, perekonnanime või nime muutmise jne. tagajärjel), tuleks loetella määruses, mitte aga seaduses, nagu praegu.

Need on minu arvates need tähtsamad tehnilist laadi muutmised, milliste teostamine oleks soovitav. Peale ülaltoodud muudatuste on siin ja seal kõneldud veel teisist võimalikest ja isegi väga tarvilikest muudatusist. Nii näiteks on pandud ette muuta perekonnaregistri pidamise korda, lihtsustades seda seega, et vastsündinud lastele avatakse perekonnaregistris erilehekülg alles siis, kui nendega on Perekonnaseisuseaduse mõttes midagi juhtunud. Praegu, nagu teada, avatakse see erilehekülg kõigile lastele. Isiklikult pooldan seda seisukohta ja loen otstarbetuks avada erilehekülg lastele, kellega perekonnaseisult midagi ei juhtu kogu eluaeg, s. o. kes sünnivad ja kord surevad abiellu astumata, lapsi sünnitamata, adopteerimata jne. Kuid pean seejuures tunnustama, et sääst, mis sellisel teel saadakse nii töö kui ka materjalide suhtes, on üle maa kõige omavalitsuste perekonnaseisumetnikkude vahel jaotatuna niivõrd väike, et seepärast pole mõtet murda piike.

Ühenduses Perekonnaseisuseaduse üldtähtendatud muudatustega tuleks kaotada sootuks § 17. Tema esimene lõik kehtival kujul — perekonnaregistris erilehekülje avamise küsimus vastsündinud kodanikule — sisaldab sedasama, mis seaduses §§ 35 ja 36, see kordamine III peatükis („Perekonnaseisudokumendid“) on ülearune ja näib isegi süsteemilt ebaõigena. Sama § 17 teine lõik kaotab kehtivuse, kui otsustatakse aktidiregister likvideerida ja ühenduses sellega muuta vastavad paragrahvid. Nii jääks § 17 ainult veel kolmas lõik, mille järgi perekonnaregistri tähestikku peetakse kaardikusüsteemi järgi, milline lõik peaks kuuluma siiski § 16 juurde, kuhu seda minu arvates ka tuleb asetada.

Lõpuks veel ühest muudatusest, mis seisab ühenduses 1. aprillil 1936 kehtimahakannud Administratiivmenetluse seadusega (RT 4 — 1936). Viimase seaduse § 5 loendab põhjusi, mille olelusel ametnik peab taanduma. Kuna sama seaduse § 1 järgi seaduse eeskirju kohaldatakse kõigile asjule, mis kuuluvad riigi- ja omavalitsusasutiste võimkonda, käib § 5 ka perekonnaseisumetnikkude kohta. Sama § 5, p. 1 järgi peab ametnik taanduma asjas, millest võtavad osa ta ise, ta abikaasa, sugulane ülenevas või alanevas joones või sugulane küljjoones kuni neljanda astmeni või hõimlane kuni teise astmeni. Perekonnaseisumetnik, toimides selle seaduse eeskirjade järgi, ei saa enam registreerida näiteks oma venna poja sündi, oma onu surma, oma õetütrel abiellumist jne., mis aga on perekonnaseisumetniku tegevuse asjatu kitsendamine eriti maal, valdades. Perekonnaseisumetnikuvallasekretäri sugulased peavad ainult seetõttu, et nad on teatavas suguluses perekonnaseisumetnikuga minema kuskile mujale, võib-olla isegi kaugele, et registreerida perekonnaseisumuuteid. Seejuures ei tohi unustada, et kõik registreerimised toimuvad teatud isikute teadaannete põhjal, mida mõnel korral veel kinnitavad tunnistajad, kusjuures nii teadaandjad kui tunnistajad kirjutavad aktile alla. Seetõttu ei saa perekonnaseisumetnik minu arvates koostada akti, kui ta ise esineb teadaandjana või tunnistajana.

Arvestanud kõike seda, tuleb minu arvates Perekonnaseisuseadus täiendada § 10¹, mis kõlaks järgmiselt: „§ 10¹. Perekonnaseisumetnik peab taanduma, kui ta esineb sünni või surmajuhtumi teadaandjana, abiellumissoovi avaldajana või tunnistajana akti või protokollil koostamisel.“ Analoogiline kord kehtib muide ka välismaal, nagu näiteks Helveetsias ja Saksas.

Kirjandust.

„Perekonnanimedede ja nimede muutmise“.

Selle pealkirja all ilmus hiljuti Siseministeeriumi Üldosakonna abidirektori O. A n g e l u s'e sulest raamat, mis sisaldab kõik perekonnanimedede ja nimede muutmiseks antud seadused, määrused, juhtnöörid, samuti kõik Siseministeeriumi otsused ja ringkirjad ühes vormide ja näidetega, olles seega tõhusaks käsitusmaterjaliks nime- muutjaile, eriti aga omavalitsuste perekonnaseisuametnikele, kelle õlul lasub selle rahvusliku ürituse teostamine.

Käesolev raamat annab süstematiseeritud mitmesuguste eriküsimuste ja seadusparagrahvide kohta üksikasjalikke seletusi ja näiteid toova kirjelduse, mis on sageli varustatud põhjendustega ühe või teise nõude ja vormi kohta, tehes sellega perekonnanimedede ja nimede muutmise seaduse kui ka üldse kogu selle aktsiooni arusaadavaks.

Antud seletused ja näpunäited on seda elulisema ja olulisema tähendusega, et raamatu autoriks on isik, kes algusest peale on tegelikult juhtinud perekonnanimedede ja nimede muutmist ja vastavat seaduse- ja määruseandlikku tööd.

See asjaolu just eriti tagab raamatus antud juhiste autoriteetsuse ja teeb selle raamatu igale perekonnaseisuametnikule otse hädavajalikuks käsiraamatuks.

Süvenedes selles raamatus antud juhi- seisse, kindlustab perekonnaseisuametnik oma tegevuses perekonnanimedede ja nimede muutmise alal korraliku ja täpse asjaajamise, mis omakorda soodustab nimede eestitamise kui rahvuslikust seisukohast suure suure tähtsusega aktsiooni laitmatu ja tulemusrikka teostamise.

Kroonika.

Iisalmi linn 75-aastane.

Iisalmi linn Soomes sai 75-aastaseks. See aeg on arvatud ajast, mil praegune linn moodustati aleviks, ja mil selleks eraldati Iisalmi kirikumõisast maaala, mida nimetati Haukiniemi. Eraldamine toimus 1861. a. Samal ajal pandi kehtima uue alevi kohta esimene linnaplaan. Linnaõigused omandas Iisalmi 20. oktoobril 1890. Linnaks kinnitamise otsuses kindlustati sellele kõik need õigused, mis ta oli evinud alevina. Ka sai linn siis maaala juurde, nii et uue linna pindala oli 1107 ha, millest hoonestusrajooni arvati 380 ha. Hiljem on linn teiste omavalitsuste piires omandanud maid 2365 ha.

London arvudes.

Londoni linnavalitsus on avaldanud statistilise ülevaate Londonist, mis sisaldab kokkuvõtliku ja huvitava arvamaterjali selle

linna kohta. Selle teose järgi on Londonis praegu 8 000 000 elanikku, mille hulka on arvatud ka kogu Londoni krahvkond. Võrdluseks olgu märgitud, et New-Yorgis on 7 000 000, Pariisis eeslinnadega 5 000 000, Berliinis ümmarguselt 4 000 000 ja Roomas 1 000 000, kuigi viimane on maaalalt ligikaudu kakas korda suurem Berliinist.

Sündivusindeks oli kohe peale sõja 27‰, kuna 1934. a. langes see juba üle poole, nimelt 13-le. Madalaim sündivus viimase 100 aasta jooksul märgiti 1934. a.

Sajandi algusest käesoleva ajani on Londoni linnavalitsuse kulud kolmekordistunud ja sama võrra on tõusnud ka kruntide hinnad.

Iga londonlane teeb aastas keskmiselt 487 sõitu, peamiselt trammil ja autobusel. Ka selgub ülevaatest, et roimade arv on tõusnud, kuna mõrvade arv on seejuures pisut langenud.

KINDLUSTUS-AKTSIASELTS

EESTI LLOYD

ESINDUSED
ÜLE MAA

JUHATUS — TALLINN, PIKK 11

Suures valikus igasuguseid
kodu- ja välismaa, eriti
inglise

kalevikaupu

daamidele ja härradele.

INGLISE MAGASIN

H. GUTKIN

TALLINN, VIRU 4. TEL. 436-46.

„Linnad ja Alevid“

Eesti Linnadeliidu häälekandja

ilmub 1936./37. a. IX aastakäiguna, avaldades artik-
leid ja teateid nii kodu- kui välismaade linna- ja alevi-
omavalitsuste korraldusest ja elust, tutvustades nende
kavatsuste ja saavutustega jne.

Ajakiri ilmub 10 korda aastas.

Numbri hind 25 s., aastakäigu (10 numbrit) — kr. 2.50.

Saadaval ka vanemad aastakäigud.

Toimetlus ja talitus: Eesti Linnadeliit, Tallinn, Pikk 6
Telefon 431-58.